

Hajdú Dávid

A munkanélküliség és felnőttképzés területi eloszlása az Észak-magyarországi régióban

Jelen tanulmány az Észak-magyarországi régióban található megyék munkanélküliségi problémáinak és felnőttképzési aktivitásának területi különbségeit vizsgálja. Szeretnék rámutatni arra, hogy a területileg és szakmailag jól megszervezett felnőttképzés hatékony munkaerőpiaci eszköznek minősülhet. Kutatásomat szekunder adatbázisok feldolgozásával végeztem el, a vizsgálatok középpontjába a régió három megyéje között mutatkozó eltéréseket helyeztem. Borsod-Abaúj-Zemplén megye mind a támogatottság, mind a felnőttképzésben résztvevők száma alapján a legmagasabb mutatószámokkal rendelkezik. Nógrád megye rendelkezik a legmagasabb önköltséges részvételi aránnyal, ez alapján fontos lenne a megyében támogatott képzéseket is nagyobb számban indítani, hisz a tanulni akarás kimutatható a megyében. Heves megyében a kedvezőbb munkaerőpiaci folyamatok miatt kevésbé érzékelhető a támogatott képzések hiánya. Az Európai Unió által támogatott képzések nagyobb részét tréningek, kompetencia képzések és általános felnőttképzések jelentik, amelyek számos kompetencia elsajátításához hozzájárulnak, azonban munkaerőpiaci potenciálja és gazdasági hatása nagy mértékben nincs. Ezért inkább szakmai képzéseket kellene előtérbe helyezni a támogatónak, hisz sokkal nagyobb eséllyel tudnak majd elhelyezkedni egy új szakmával, mint egy kompetencia fejlesztésére irányuló képzéssel. A képzéseket, legfőképpen a szakmai képzéseket a vidéki helyszíneken kellene oktatni, mert csökkenthetné az elvándorlást a leszakadó, rurális térségekből.

Kulcsszavak: humán erőforrások, felnőttképzés, munkanélküliség, területi egyenlőtlenség
JEL-kód: I26, J24, M53

<https://doi.org/10.32976/stratfuz.2020.14>

Irodalmi áttekintés

A foglalkoztatottság és az életminőség szorosan koherens fogalomkör egyéni és társadalmi szinten egyaránt. A munkaerőt, mint a termelési tényezőt ugyanúgy érintik a piacgazdaság törvényi változásai. Folyamatos verseny uralkodik a munkaerőpiacon, amelyek előnyt és hátrányt is jelenthetnek. A társadalmi kohézió magában foglalja azoknak a feltételeknek a javítását, amelyek szükségesek az esélyegyenlőséghez. A hátrányok mérséklését célozza meg a foglalkoztatáspolitikai, a szociálpolitika, és az oktatáspolitikai, a szociális kiadások, a képzési, oktatási ráfordítások és a munkaerő-piaci támogatások segítségével (Csernő et al., 2006).

A munkanélküliség jelenségét a munkaerő kínálatának a munkaerő keresletet meghaladó mértéke hívja életre. A munkanélküliség minden társadalomban jelen van valamilyen formában, azonban igen eltérő mértékben okoz problémát a különböző területegységekben (Siposné Nándori, 2016) és a településhierarchia különböző szintjein (Alpek–Tésits, 2014). A munkanélküliek köre ugyanakkor egy igen jelentős potenciális munkaerőtartalékként, a régió endogén erőforrásaként is megközelíthető (Győri–Egri, 2020). A gazdasági versenyképességet meghatározó társadalmi-gazdasági faktorok között kiemelt jelentőséggel bír a munkaerő képzettsége (Káposzta-Tóth, 2014). Az egész életen át tartó tanulás egyre fontosabbá válik a mai társadalomban. Az egyéneknek képzésen keresztül kell fejleszteniük készségeiket annak érdekében, hogy sikeresen beilleszkedjenek a munkaerőpiacra. Azonban a képzések között is jelentős különbségek mutatkoznak abból a szempontból, hogy mennyire hatékonyan segítik elő a munkaerőpiaci integrációt (Nijhof, 2005; Cedefop, 2015).

Számos tanulmány rámutatott arra, hogy az oktatás és a munka világában nyújtott teljesítmény nincs összhangban egymással (Livingstone, 2010). A szakképzés gyakran túlzottan fókuszált lehet, és nem biztos, hogy kellően felkészíti az egyéneket a munka világának egyre növekvő összetettségére. Azonban a kutatók arra is felhívták a figyelmet, hogy a formális

oktatásban megszerzett ismereteket a szakmai gyakorlatokon belül kell elhelyezni vagy kontextusba kell helyezni (Nilsson, 2010). Az oktatás és a munka közötti szakadék áthidalása során figyelembe kell venni mind a kínálati, mind a keresleti oldalt, és azokat a folyamatokat, amelyekben a munkavállalók kompetenciája illeszkedik a munkahelyek követelményeihez. A szakmai és szakképzés fontos abban, hogy az embereket a munkaerőpiacon és a társadalomban el tudjuk helyezni. A felnőttképzésben egyre hangsúlyosabb a munkaerőpiacra való felkészítés jelentősége, amelynek igényei térben is időben változók (Nilsson–Nyström, 2013).

Az állami feladatok rendszerébe tartozik a képzés és az oktatás területe. A felnőttképzés vegyes finanszírozású lehet állami, egyéni vagy munkáltatói, ahol az állami szerepvállalás megközelítőleg 15-20%. Az állami támogatás rendeltetése alapján legfőképpen a hátrányos helyzetű területeket, hátrányos helyzetűek képzését érinti és országosan kiemelt célokat és fejlesztési területeket támogat (Polónyi, 2018).

A munkanélküliek képzése és a képzési forrásai relatíve rövid ideje állnak rendelkezésre. A hátrányos helyzetű rétegek képzését négy fő forrás támogatja, a felnőttképzési normatíva, a Munkaerőpiaci Alap (MPA) foglalkoztatási alaprésze, az MPA felnőttképzési célú kerete és az Európai Unió források (GINOP). A képzések indirekt finanszírozási forrásai lehetnek az adókedvezmények, valamint a saját munkavállalók képzési támogatása (Farkas, 2014).

A hátrányos helyzetű rétegek nem szegmentálódnak a támogatás forrása szerint, hanem a hátrányos helyzetük mibenléte, koruk, iskolai végzettségük etc. alapján csoportosíthatók. A hátrányos helyzetűek múltban is részesültek támogatásban képzési programok révén, azonban országos szinten nincs differenciált képzési modell. Felnőttképzés folytató intézmények folytatnak hasonló célú képzéseket és saját képzési programokkal is rendelkeznek. A szétaprózódott képzési paletta és a felnőttképzési intézményektől függő koordinálatlan halmaza átláthatatlanná teszi a képzések hatékonyságának mérését, a kereslet és a kínálat összefüggéseit és a hátrányos helyzetű rétegek ellátása milyen mértékben elégíti ki az igényeket. Ez azért probléma, hisz ezekben az oktatásokban a legtöbb esetben az állam a megrendelő (Bordás–Siposné Nándori, 2019).

A hátrányos helyzetűek képzésének hatékonysága abban az esetben növelhető, ha differenciált, tervezhető, a résztvevők igényeinek is megfelelő szakképző, felzárkóztató képzési programok kerülnek bevezetésre. Amennyiben ezek a programok részesülnek állami támogatásban, ösztönözhetik a képzésbe való részvételt és növelhetik a foglalkoztathatóságot (Polónyi, 2018).

Anyag és módszer

A szekunder kutatás megalapozásaként a témakörben elérhető hazai és nemzetközi szakkönyvek és folyóirat cikkek megismerését követően a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat honlapján, valamint az OSAP 1665 Statisztikai Felületen elérhető adatbázisokat tekintetem át az Észak-Magyarországi régió megyéinek munkanélküliségi és felnőttképzési helyzetére vonatkozóan. A régió társadalmi-gazdasági mutatóinak vizsgálata alapján annak egészére az utóbbi években a felzárkózás, az országos átlagértékektől való elmaradottság csökkenése jellemző. Az észak-magyarországi megyéket ugyanakkor különböző gazdasági és társadalmi adatok jellemzik. A megyéken belül pedig jól elkülöníthetők azok a térségek, amelyek elindultak a felzárkózás útján, azoktól, amelyek tartósan depressziós térségnek minősíthetők (Koncz et al., 2018).

A munkanélküliség szempontjából a lakónépesség számához viszonyítva Nógrád megye Borsod-Abaúj-Zemplén megyéhez hasonlóan magas mutatókkal rendelkezik a régióban, miközben a felnőttképzési részvételt vizsgálva a legalacsonyabb adatokkal rendelkezik. A régióból kimagaslík felnőttképzési mutatók szerint Borsod-Abaúj-Zemplén megye. Az Európai Unió által támogatott képzéseket tekintve, amelyek az álláskeresőknél szóló integrációjára hivatottak, Nógrád és Heves megyék nem csak a régióban, hanem az országos adatokat vizsgálva is kedvezőtlen adatokkal rendelkeznek. A munkanélkülieknek szóló képzések célja, hogy a megszerzett új végzettséggel sikeresen vissza tudjanak integrálódni a munkaerő-piacra. Az

összegejtött adatbázis feldolgozását, kiértékelését a Microsoft Office 2013 és IBM SPSS Statistics 20 programok segítségével végeztem el.

Eredmények

Az Észak-Magyarországi régió munkanélküliségi mutatói évtizedek óta magasabbak az országos átlagnál. A 2019. évi adatok alapján a második helyen áll az álláskereső relatív számát tekintve, aminél csak az Észak-Alföldi régió rendelkezik rosszabb mutatókkal. Megyei szinten vizsgálva a legmagasabb munkanélküliségi adatokkal Borsod-Abaúj-Zemplén megye rendelkezett 2019-ben, ami annak is köszönhető, hogy Nógrád megyében jelentősebb csökkenés valósult meg az utolsó két évben (1. táblázat).

1. táblázat: A nyilvántartott álláskereső gazdaságilag aktív népességhez viszonyított relatív mutatója az Észak-Magyarországi régió megyéiben

Terület	2015	2016	2017	2018	2019
Észak-Magyarországi régió	15,4	11,8	12,2	11,2	11,2
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	16,6	11,6	13,2	12,3	12,5
Heves megye	11,5	10,3	9,0	8,0	8,1
Nógrád megye	17,4	13,0	13,9	12,5	11,9

Forrás: Saját készítés (www.nfsz.munka.hu) alapján

A gazdaságilag aktív népességhez viszonyított nyilvántartott álláskereső relatív mutatója szerint, Borsod-Abaúj-Zemplén megye rendelkezik a legrosszabb mutatóval, majd Nógrád megye követi a legjobb helyzetben Heves megye van, amely az országos adatokat tekintve nem kimagasló.

Az egy főre jutó bruttó hazai össztermék (GDP) alapján Heves megye rendelkezik a legnagyobb gazdasági teljesítménnyel és a vizsgált időszakban ez a megye fejlődött a legnagyobb arányban. Nógrád megye mind a bruttó hazai össztermék, mind a vizsgált időszakban mutatott fejlődési arány szempontjából a legrosszabb helyen áll az Észak-Magyarországi régióban. Az álláskereső számának csökkenése mellett a gazdasági teljesítmény bővült ugyan, azonban a lemaradás mértéke ma is óriási (2. táblázat).

2. táblázat: Az egy főre jutó GDP az Észak-Magyarországi régió megyéiben

Megye	2015	2016	2017	2018
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	14280	13909	15367	16122
Heves megye	14341	14519	15031	16342
Nógrád megye	8900	8669	9136	9734

Forrás: Saját készítés (www.ksh.hu) alapján

A felnőttképzési formában bejelentett tanfolyamokat tekintve Borsod-Abaúj-Zemplén megye kimagaslik az Észak-Magyarországi régióból, több képzéssel rendelkezik, mint a régióban található másik két megye együttesen. A képzések számából adódóan a résztvevők száma is ebben a megyében a legmagasabb. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az Európai Unió által támogatott álláskeresőknél szóló képzések sokasága miatt magas a képzések száma (3. táblázat).

3. táblázat: A képzések (tanfolyamok) száma megyénként

Megye	2015	2016	2017	2018	2019	Összesen
-------	------	------	------	------	------	----------

Borsod-Abaúj-Zemplén megye	3752	2349	4478	5665	5272	21516
Heves megye	1754	1394	1695	1858	2231	8932
Nógrád megye	679	296	560	940	1505	3980

Forrás: Saját készítés (www.osap.mer.gov.hu) alapján

Országos összehasonlításban a felnőttképzéssel foglalkozó intézmények darabszáma alapján az Észak-Magyarországi régió a negyedik helyen áll, természetesen Budapest (738) kimagaslik az országos adatokból. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található a régió legtöbb (69 db) felnőttképzéssel foglalkozó intézménye. A másik két megyében (Heves 30 db, Nógrád 23db) összesen nincs annyi intézmény, mint Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. A képzési intézmények száma is jól tükrözi, hogy mely megyékben milyen mértékben vannak jelen a támogatott képzések.

Az Észak-Magyarországi régió nem rendelkezik jó gazdasági mutatókkal, ennek következtében a költségtérítéses, iskolarendszeren kívüli felnőttképzésre nincs akkor kereslet, mint az ország nyugati részein. A felnőttképzéssel foglalkozó intézmények legbiztosabb megélhetési forrása az Európai Unió által támogatott álláskeresőknél szóló képzések.

A költségviselők szerinti eloszlásban a legrosszabb gazdasági mutatókkal rendelkező Nógrád megyében a legnagyobb arányban (21,05%) vesznek részt képzéseken saját költségein a résztvevők, Heves megyében 16,53%, míg Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 10,92%. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a támogatottság mértéke következtében nem vesznek részt költségtérítéses formában a tanuló vágyó felnőttek. Heves megyében és Nógrád megyében a résztvevők száma nagyon alacsony az ország többi megyéihez képest is.

A 4. táblázatban is megfigyelhető, hogy csak Heves megyében vett részt több férfi felnőttképzésben, ami nagyon ritka, hisz általánosságban elmondható, hogy minden egyes területen az országban mindenhol a nők voltak többségben.

4. táblázat: Az Észak-Magyarországi régióban található megyék költségviselői eloszlása nemenként (2019)

Költségviselők	Borsod-Abaúj-Zemplén		Heves		Nógrád	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
A képzésbe beiratkozott természetes személy	3733	3622	2154	1887	3062	507
Egyéb	919	254	107	130	20	65
Egyéb nemzetközi forrás	38	13	0	0	0	0
Európai Uniós forrás	16914	25697	3583	6294	3964	7481
Nemzeti Foglalkoztatási Alap	482	235	955	383	75	26
Nemzeti Foglalkoztatási Alapon kívüli központi költségvetési forrás	11	93	16	46	0	18
Szakképzési hozzájárulás	361	123	173	57	3	2
Vállalkozások és költségvetési szervezetek nem a szakképzési hozzájárulás terhére, illetve non-profit szervezetek (munkáltatóként)	9882	4953	6581	2077	1289	441
Összesen	32340	34990	13569	10874	8413	8540

Forrás: Saját készítés (www.osap.mer.gov.hu) alapján

A régió megyéiben a lemorzsolódási arány nem kirívó egyik megyében sem. A legnagyobb mértékű lemorzsolódás 2015-ban Borsod-Abaúj-Zemplén megyében volt és összességében is ez a megye rendelkezik a legrosszabb arányokkal. Heves megyében és Nógrád megyében folyamatosan csökken a lemorzsolódási arány, ami a magas saját költségtérítési formának köszönhető (5. táblázat).

5. táblázat: Lemorzsolódási arány az Észak-Magyarországi régió megyéiben

Megye	2015	2016	2017	2018	2019
Borsod-Abaúj-Zemplén	3,74%	2,47%	2,34%	2,36%	1,48%
Heves	2,51%	1,32%	1,56%	1,28%	1,13%
Nógrád	0,28%	3,71%	2%	2,61%	1,46%

Forrás: Saját készítés (www.osap.mer.gov.hu) alapján

Munkaerő-piaci szempontból az Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakmák a leglényegesebbek, hisz egy új szakmai végzettséggel könnyebben tud elhelyezkedni, újra a munkavilágába visszakerülni az álláskereső, mint egy nem szakmai képzéssel, esetleg egy tréninggel. A tréningeknek is lehet munkaerő-piaci szerepe, azonban munkahely megtartó képessége nincs. A tréningek számos olyan kompetenciát fejleszthetnek, melyeket nem csak a munkaerőpiacon hasznosíthatnak a résztvevők, hanem a mindennapokban is (6. táblázat).

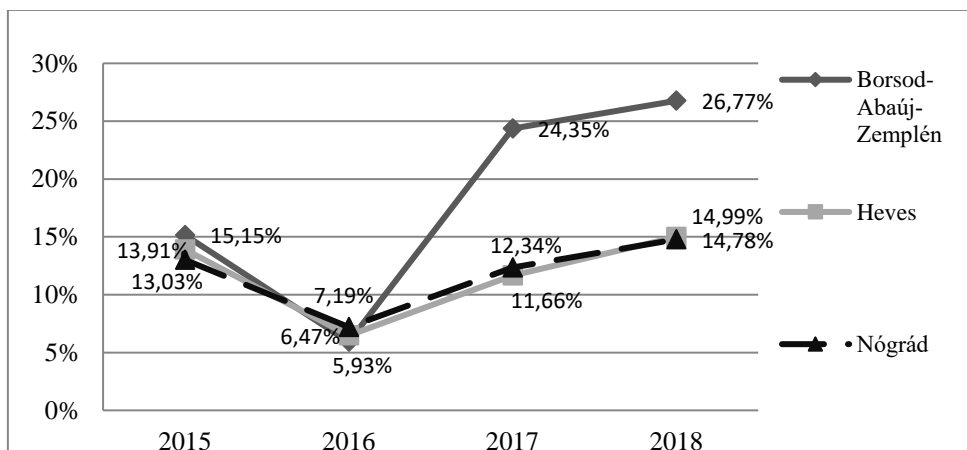
6. táblázat: Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakmai képzésekben résztvevők száma az Észak-Magyarországi régió megyéiben

Képzés helyszíne (megye)	2015	2016	2017	2018	2019	Összesen
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	10922	7174	13302	14267	11094	56759
Heves megye	4145	3732	3722	4793	5398	21790
Nógrád megye	2440	1416	2145	2849	2631	11481

Forrás: Saját készítés (www.osap.mer.gov.hu) alapján

Az Észak-Magyarországi régióból szembetűnően kimagaslik Borsod-Abaúj-Zemplén megye az OKJ-s képzéseken résztvevők számát tekintve. Az álláskeresők számát a gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva Nógrád megye majdnem megegyezik Borsod-Abaúj-Zemplén megye adataival, mégis Nógrád megyében a képzések-, a képzéseken résztvevők számát tekintve az országos adatokat tekintve a legrosszabb statisztikai mutatókkal rendelkezik, azonban az Európai Unió által támogatott álláskeresőknél szóló képzések nincsenek preferálva, ennek következtében a nyilvántartott álláskeresők száma nem képes az elvárt módon csökkenni.

Az Észak-Magyarországi régióban az Európai Unió által támogatott Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakmai képzéseken résztvevők szám a vizsgált 4 évben növekvő tendenciát mutat, minden megyében. Az 1. ábrán is jól látható, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megye rendelkezik a legnagyobb támogatási aránnyal. Az Európai Unió által támogatott Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakmai képzéseken résztvevők (nyilvántartott álláskeresők) számát tekintve több mint negyede részt vett támogatott szakmai képzésen Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. Nógrád megyében majdnem megegyezik a támogatott képzéseken résztvevői arány Heves megyével, azonban Nógrád megye sokkal rosszabb gazdasági mutatókkal rendelkezik.

1. ábra: Európai Unió forrásból támogatott OKJ-s képzésben résztvevők aránya viszonyítva a nyilvántartott álláskeresőkhöz

Forrás: Saját készítés (www.osap.mer.gov.hu és www.nfsz.munka.hu) alapján

A régió megyéi közül Borsod-Abaúj-Zemplén megye kétszer több támogatott létszámmal rendelkezik, mint a másik két megye összesen. Az Európai Unió sokkal több tréninget, kompetencia fejlesztést és összességében általános felnőttképzést támogat, mint szakmai képzéseket. Ebből adódóan az álláskeresőkhöz szóló képzések tekintetében nem érik el a kívánt hatást a képzések, hisz nem tudnak elhelyezkedni vele a résztvevők. Sokkal inkább szakmai képzéseket kellene a támogatónak előnyben részesítenie, hogy a munkaerőpiacon felmerült betöltetlen álláshelyek betöltötté váljanak (7. táblázat).

7. táblázat: Európai Unió forrásból támogatott összes iskolarendszeren kívüli képzés az Észak-Magyarországi régióban

Megye	2015	2016	2017	2018	2019
Borsod-Abaúj-Zemplén	34020	5328	38912	53425	42611
Heves	8492	1465	6546	6430	9877
Nógrád	5747	1342	4942	7283	11445

Forrás: Saját készítés (www.osap.mer.gov.hu) alapján

A támogatott képzési paletta kialakítása az országos helyzetkép alapján történik, és csak kevésbé veszi figyelembe helyi igényeket. A támogatott hiányszakmák között vannak olyan képzések, amelyekre a Borsod-Abaúj-Zemplén Kormányhivatal 8 éve nem tudott egy álláskereső csoportot összedelegálni (mechatronikai technikus). Számos esetben a képzések megnevezése okoz gondot a toborzás során, mivel azokat a jelentkezők nem tudják beazonosítani, nem tudják, hogy mivel is foglalkoznak a szakmát elvégzők. Véleményem szerint a helyi gazdasági struktúrát figyelembe véve kellene megállapítani, hogy milyen képzetekre van szüksége a helyi gazdaságnak, a helyi vállalkozóknak. A Szociális gondozó és ápoló képzés hatalmas sikernek örvendett az elmúlt hat évben, a végzetek közel fele el tudott helyezkedni az új végzettséggel.

Számos szakmai végzettséggel be lehetne tölteni a helyi piaci űrt, ilyen képzések a hegesztő, a lakatos, a festő a kőműves, az ács, azaz a kétkezi szakmák, azonban elmondható, hogy manapság a fiatalok nem szeretnék ezeken a területeken továbbtanulni. Mindeközben azon kevesek, akik ezeket a szakmákat tanulták, el tudtak helyezkedni a regionális munkaerőpiacon is. Ugyanakkor további, igen jelentős problémaként kell megnevezni az elvándorlást, ugyanis a végzetek egy része Budapestre, a Nyugati országrészbe, a legtöbben pedig külföldre mennek munkát vállalni.

Összefoglalás

Az Észak-Magyarországi régió minden gazdasági-társadalmi mutatót tekintve a legrosszabbak között van az országban, igaz, az utóbbi évtized kedvező tendenciáinak köszönhetően elmozdult a legutolsó helyről. A felnőttképzési statisztikákat tekintve Borsod-Abaúj-Zemplén megye az ország második legjobb statisztikai adataival rendelkezik az iskolarendszeren kívüli képzéseket tekintve, mind résztvevői, mind támogatottsági szempontból.

Az Észak-Magyarországi régió évtizedek óta magas munkanélküliséggel küzdő régió, az itt található megyék közül Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megye rendelkezik a legnagyobb munkanélküliséggel a régióban. Amíg Borsod-Abaúj-Zemplén megyében kimagasló számban szerveznek felnőttképzéseket, addig Nógrád megyében nagyon csekély a támogatott képzések száma. Ez összefüggésbe hozható az utóbbi megye szolgáltatócentrumainak gyengeségével és eltérő térszerkezeti pozíciójával (Budapest közelsége).

Munkaerő-piaci szempontból az Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakmai képzéseket kellene támogatnia az Európai Uniónak és a képzéseket is a vidéki térségekre, járások központjaiba kellene indítani, hisz ezzel munkaerő megtartó képességét növeli a térségnek. A helyben képződnek és a helyi vállalkozóknál vesznek részt gyakorlati oktatásban és megfelelően találják a munkáltatók a képzésen résztvevőket, még munkát is ajánlhatnának nekik, amelynek következtében a térségben maradnának, így csökkenne az elvándorlás mértéke.

Nógrád megyében a legmagasabb a költségtérítéses formában tanulók aránya, ennek következtében kijelenthető, hogy a megyében magas a tanulási akarat. Több Európai Unió által támogatott iskolarendszeren kívüli képzést kellene a megyében indítani, ezzel is növelve a résztvevők számát, ezzel tovább lehetne csökkenteni az álláskeresők számát.

Heves megyében a támogatott képzések száma elegendőnek bizonyulnak a nyilvántartott álláskeresők számához képest, azonban magasabb támogatói részvétel mellett tovább csökkenthető lenne az álláskeresők száma.

Irodalomjegyzék

- ALPEK B. L. – TÉSITS R. (2014): A munkaerőpiaci szenzitivitás. *Területi Statisztika* 54(4), pp. 333-359.
- BORDÁS G. – SIPOSNÉ NÁNDORI E. (2019): A munka világába történő integrációt segítő képzések: marginális munkaerőpiaci rétegek, képzések és átképzések a Miskolci Járásban. = *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek* 19(3), pp. 69-75
- BÓDI F. – OBÁDOVICS CS. (2000): Munkanélküliség a vidéki Magyarországon. *Területi Statisztika* 40(1), pp. 55–68.
- CEDEFOP (2015): Job-related adult learning and continuing vocational training in Europe: a statistical picture. Luxembourg: Publications Office. Cedefop research paper; No 48. <http://dx.doi.org/10.2801/392276>
- CSERNÉ ADERMANN G. – FODOR I. – KOLTAI D. (2006): A felnőttek foglalkoztathatóságának növelésére irányuló komplex képzési modellek, különös tekintettel a hátrányos helyzetű csoportokra, javaslatok intézkedésekre. Kutatási zárótanulmány, 236 p.
- FARKAS É. (2014): A felnőttképzés finanszírozása: hazai folyamatok, nemzetközi trendek. In: Henczi L. (szerk.) *A szak- és felnőttképzés-szervezés gyakorlata*. Budapest, RAABE Tanácsadó és Kiadó Kft., pp. 1-37.
- FARKAS É. (2016): A felnőttképzés jogi szabályozása, minőségbiztosítása, finanszírozása Magyarországon. Kézirat. Háttér tanulmány az Oktatási Hivatal megbízásából.
- GYŐRI T. – EGRI Z. (2020): A munkanélküliek - mint potenciális munkaerő-tartalék - térszerkezetének vizsgálata Békés megyében. *Studia Mundi Economica* 7(2), pp. 2-17.
- KÁPOSZTA J. – TÓTH T. (2014): Regionális és vidékfejlesztési ismeretek. Gödöllő, Szent István Egyetemi Kiadó. 168 p. ISBN 978-963-269-402-3

- KISPÁLNÉ HORVÁTH M. (2015): A felnőttképzés hatékony módszertana a tanulói elvárások tükrében. In: Kispálné Horváth Mária (szerk.) Módszertani irányok a pedagógusképzés fejlesztésében Nyugat-Dunántúlon. Szombathely, Nyugat-magyarországi Egyetem Regionális Pedagógiai Szolgáltató és Kutató Központ, pp. 39-50.
- KONCZ G. – SZŰCS A. – NAGYNÉ DEMETER D. (2018): A gazdaság térszerkezetének változásai Észak-Magyarországon az ezredforduló után. = Jelenkori Társadalmi és Gazdasági Folyamatok 13(1-2), pp. 139-149.
- LIVINGSTONE, D. W. (2010). Job requirements and workers' learning: formal gaps, informal closure, systemic limits. *Journal of Education and Work* 23(3), pp. 207–231. doi: 10.1080/13639081003785732
- NIJHOF, W. J. (2005). Lifelong learning as a European skill formation policy. *Human resource development review* 4(4), pp. 401-417.
- NILSSON, S. (2010b). On the Meaning of Higher Education in Professional Practice: the case of physicians and engineers. *Journal of Education and Work* 23(3), pp. 255–274. doi: 10.1080/13639080.2010.486397
- NILSSON, S. – NYSTRÖM, S. (2013): Adult learning, education, and the labour market in the employability regime. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults* 4(2), pp. 171-187. DOI 10.3384/rela.2000-7426.rela9007
- POLÓNYI I. (2018): A felnőttképzés megtérülései. In: Fodorné, Tóth Krisztina (szerk.) A felsőoktatási lifelong learning társadalmi és gazdasági haszna: kutatás – fejlesztés – innováció. Debrecen, MELLearn Felsőoktatási Hálózat az életen át tartó tanulásért Egyesület, pp. 99-113.
- SIPOSNÉ NÁNDORI E. (2016): A munkaerőpiaci hátrányok területi vonatkozásai Észak-Magyarországon. *Területi Statisztika* 56(4), pp. 438-454.